

Framtida förvaring av museisamlingar och konstbestånd i Norrtälje kommun

En långsiktig ekonomisk och ändamålsenlig förvaring av Roslagsmuseets samt övriga museers samlingar och konstbestånd i kommunen.

POSTADRESS

Box 817, 761 28 Norrtälje

ORGANISATIONSNUMMER

212000-0217

BESÖKSADRESS

Estunavägen 12

TELEFON

0176-710 00

TELEFAX

0176-716 70

E-POST

kultur.fritidsnamnden@norrtalje.se

WEBB

norrtalje.se

PLUSGIRO

3 20 65-5

BANKGIRO

451-7694

Innehåll

1. Uppdraget.....	4
2. Nuläge	4
2.1 Stiftelsen Roslagsmuseet	4
2.2 Norrtälje museum.....	4
2.3 Norrtälje konsthall	5
2.4 Stadsarkivet.....	5
2.5 Övrigt kulturarv	5
3. Rådande problematik	6
3.1 Långgarn	6
3.2 Norrtälje museum samt konsthall	7
3.3 Stadsarkivet.....	8
3.4 Övrigt kulturarv	8
4. Ytbehov.....	11
4.1 Magasin.....	11
4.2 Övriga ytor	12
4.3 Totalt ytbehov	13
5. Behovet och byggnaden.....	14
5.1 Ett museimagasin ställer krav	14
5.2 Det tillgängliga magasinet	14
5.3 Den rätta byggnaden	15
5.4 En korrekt bevarandemiljö.....	15
5.5 Konstruktionen.....	16
5.6 Utformning.....	16
5.7 Interiöra material och förvaringssystem	17
5.8 Placeringen.....	17
6. Samverkan och dess fördelar	18
6.1 Några av de möjliga fördelarna med samverkan	18

7. En långsiktig och ekonomisk lösning för stadsarkivet	19
7.1 Fördelar vid en samlokalisering av stadsarkiv och magasin.....	19
8. Att bygga om eller bygga nytt	20
9. Fastigheter och tomter i Norrtälje	20
10. Kostnader nybyggnation	21
10.1 Bidrag för byggnation	21
11. Museum, magasin och månadshyra	21
12. Alternativ och lösningsförslag	26
12.1 Alternativ 1. Fortsätta hyra Långgarn	26
12.2 Alternativ 2. Förvärv av fastigheten i Långgarn.....	27
12.3 Alternativ 3. Anpassning av annan byggnad	27
12.4 Alternativ 4. Nybyggnation	28
13. Rekommendation	29
15. Ett viktigt förarbete.....	30
16. Att flytta ett museimagasin	30
17. Samlingar kräver konstant arbete.....	30

1. Uppdraget

Kultur- och fritidskontoret har fått i uppdrag av kultur- och fritidsnämnden att undersöka förutsättningarna för långsiktig förvaring av museisamlingar likväl som för konstsamlingar i Norrtälje kommun. Med Långgarn och dess samlingar i fokus ge ett eller flera förslag på ekonomiskt acceptabel lösning där förvaringskvalitet, antal kvadratmeter, geografisk placering, samlingarnas storlek, säkerhet samt samverkan är prioriterat.

2. Nuläge

2.1 Stiftelsen Roslagsmuseet

Stiftelsen Roslagsmuseet har i dag en samling som enligt uppgift omfattar ca 18 000 poster av blandad karaktär. Varje post kan innehålla flera föremål och föremålsantalet uppskattas vara över 30 000 st. Samlingarna är av blandad kulturhistorisk karaktär och de flesta typer av material och föremålskategorier finns representerade. I dagsläget magasineras samlingarna huvudsakligen i en fastighet i Långgarn som Stiftelsen Roslagsmuseet hyr av privat fastighetsvärd. Lokalen är en före detta industrilokal om totalt ca 750 kvm fördelat på två plan. I dessa lokaler inryms utöver magasin även personalutrymmen, förråd och verkstad. I anslutning till denna lokal och av samma fastighetsvärd hyr även stiftelsen ett enklare kallförråd om ca 65 kvm. Utöver detta hyr stiftelsen ett kallförråd på Campus om ca 70 kvm för magasinering av större bruksföremål. Stiftelsen deponerar även delar av sitt fotografiska material i ett av stadsarkivets rum i dess arkiv i Eneberg.

2.2 Norrtälje museum

Norrtälje museum har tillsammans med konsthallen sin verksamhet i fastigheten på Galles gränd 7. Norrtälje museum har i dagsläget inte några egna samlingar eller ytor avsatta för detta. Utöver personalutrymmen och utställningsytor saknar Norrtälje museum förråds- och lagerytor, ytor för magasinering av förbrukningsmaterial och utställningsmaterial samt verkstadsutrymme.

2.3 Norrtälje konsthall

Norrtälje konsthall ansvarar för inköp och administration av kommunens konst. Då konsthallen saknar egna förvaringsutrymmen så magasineras delar av konstbeståndet provisoriskt i Norrtälje biblioteks källare samt på inhyrt utrymme i fastigheten i Långgarn. Konsthallen har i dagsläget samma utrymmesbrist som Norrtälje museum.

2.4 Stadsarkivet

Stadsarkivet har i dagsläget fyra depåer utspridda i Norrtälje stad på totalt ca 1 000 kvm inklusive personal- och serviceutrymmen. Dessa är stadsarkivet Eneberg (med forskarstationer), stadsarkivet Norrtälje Energi, stadsarkivet Ros (Roslagens sjukhus källarlokalerna), stadsarkivet Ankaret (mellanarkiv samt klimatarkiv i kommunhuset).

2.5 Övrigt kulturarv

Stora delar av de samlade kultur- och konstskatter som finns i kommunen ägs, sköts och förvaras av övriga kulturarvsbevarande intressenter, föreningar och stiftelser.*

Förvaringsformen av dessa föremål varierar men i regel förvaras föremålen oavsett material och karaktär på de ytor som finns tillgängliga i de byggnader som hör till verksamheten.

*I en undersökning som Sveriges hembygdsförbund gjorde 2017 visade det sig att 69 procent av de 732 föreningar som svarade angav att de hade museiverksamhet under 2016.

3. Rådande problematik

3.1 Långgarn

Lokalen i Långgarn där Stiftelsen Roslagsmuseet idag magasinerar sina samlingar uppfyller inte de specifika krav som ställs på ett museimagasin för att långsiktigt kunna säkerställa samlingarnas bevarande och fortlevnad. Lokalen har tidigare använts som fabrik och är inte tillräckligt anpassad för magasinering av museisamlingar eller arbetet med desamma. Lokalen uppfyller i dagsläget inte alla de krav som ställs för en bra bevarandemiljö, vilka är, ett kontrollerat klimat (temperatur, luftfuktighet (RF)), kontrollerad ventilation och luftfilter, korrekt brandskydd, skadedjurskontroll och kontroll av ljus (UV-strålning). Olika material så som till exempel metall, trä och plaster kräver olika bevarandeklimat och kan även påverka och påskynda nedbrytning hos varandra varför separata material- och klimatzoner önskas, något som saknas i Långgarn. Lokalen är inte heller tillräcklig, utformad eller korrekt utrustad för de olika delarna i verksamheten. Lokalens utformning gör så att stora ytor inte kan nyttjas ordentligt samtidigt som bristen av korrekt utformade, välplanerade och tillräckliga utrymmen ökar risken för mekanisk skada vid hantering samt försvårar för nödvändig renhållning, underhåll och föremålsvård. Fastighetens ålder och skick gör också att viss oro kan riktas mot vatten och elinstallationer. Lokalen är inte heller tillgänglighetsanpassad. Man lider i dagsläget av utrymmesbrist i Långgarn vilket leder till att föremål och arkiv förvaras i utrymmen och på ett sätt som utsätter föremålen för en extra stor skaderisk. Som lokalen är utformad och utrustad finns små möjligheter för optimering av utrymmet, expansion eller åtgärdande av rådande brister. Trånga och icke ändamålsenliga utrymmen, en otät konstruktion, skadedjur och ett icke tillfredställande klimat gör således att samlingen tar skada.

Magasinsbyggnad samt kallförråd i Långgarn hyr Stiftelsen Roslagsmuseet idag av privat fastighetsägare för ca 700 000 kr/år inklusive driftskostnader. Avtalet förlängs med två år åt gången. Fastighetsägaren kan om han så önskar säga upp kontraktet senast 9 månader innan avtalets slutdatum. Vid förlängning av kontraktet kan fastighetsägaren välja att höja hyran för kommande hyresperiod. Den rådande situationen medför stor osäkerhet och omöjliggör för en säker långsiktig planering/magasinering samt försvårar för större investeringar. Ett mindre kallförråd hyr stiftelsen av Campus Roslagen AB för ca 51 500 kr/ år.

”En för museimagasin fungerande byggnad har självklart väl utformade och utrustade utrymmen för personal, bevarandeaktiviteter och underhåll av samlingarna. Vidare har en fungerande byggnad, som vi här definierar den, en lång livslängd, betydligt längre än vad som vanligen anses vara kommersiellt lämpligt på marknaden. Ett museum är inte en nyttjare eller hyresgäst som flyttar sin verksamhet på kommersiell, kort sikt. Därför måste en fungerande byggnad förvaltas av en organisation som förstår museets verksamhet och kan uppbåda ett seriöst och långsiktigt intresse för den fungerande byggnaden.”

”Eftersom den största delen av museernas samlingar vid ett givet tillfälle förvaras i magasin är magasinering en av museets viktigaste aktiviteter i förvaltningen av samlingarna.”

Riksantikvarieämbetets riktlinjer

3.2 Norrtälje museum samt konsthall

Norrtälje museum och Norrtälje konsthall saknar i dagsläget så gott som helt förvaringsutrymmen och utrymmen för övriga behov förknippade med utställningsverksamheten så som verkstadsutrymme för tillverkning av och arbete med utställningsmaterial samt utrymmen för arbete med föremålen. Bristen på utrymme innebär att mycket av det förberedande arbetet inför kommande utställningar måste ske i visningslokalerna. Visningslokalerna måste då stängas onödigt länge under detta arbete på bekostnad av stående utställning. Bristen av förvaringsutrymme innebär också att utställningsmaterial och förbrukningsmaterial ofta måste kasseras efter utställningen. Många gånger hade materialet eller delar av det kunnat användas i kommande utställningar. Då man inte har något buffertutrymme kan man inte heller förvara tillfälliga inlån på ett säkert och tillfredställande sätt i väntan på eller efter aktuell utställning. Något som kan ställas som krav för utlån. Konsthallen ansvarar för kommunens konstbestånd. Då det saknas egna utrymmen för hantering och förvaring av de verk som tillfälligt inte är placerade så förvaras de på en mindre yta i stadsbibliotekets källare eller i de förvaringsutrymmen man hyr i Långgarn. Dessa ytor är inte avsedda eller anpassade för ändamålet och de är trånga och överfyllda vilket omöjliggör för korrekt hanteringen och översikt samt att skaderisken ökar markant.

3.3 Stadsarkivet

Stadsarkivet lider i dagsläget av utrymmesbrist och enligt deras prognos har man vuxit ur sina lokaler inom två år och kommer då helt tvingas att stoppa fortsatt intag, om man inte får möjlighet att expandera. Även forskarsalen på Lundmansgatan är idag underdimensionerad och begränsar möjligheten till gott arkivpedagogiskt arbete. Det är problematiskt och personalkrävande att ha arkivet uppdelat på flera olika depåer på det sätt som det är i dag. Utlämnande skall alltid ske med största skyndsamhet utifrån förvaltningslagen, och det är därför angeläget att handlingar och arkiv finns i anslutning till en arkivexpedition, utan fördröjande transporter och hämtningar. Arkiv arbetar på ett annat sätt än museerna med sina samlingar, och tillhandahållandet och tillgängliggörandet är kärnverksamhet där forskarna/besökarna arbetar operativt med originalhandlingarna, varför även besöks- och forskardelen bör ligga i direkt anslutning till hela arkivet. Trenden idag i arkivbranschen är att antalet förfrågningar i form av brevsvår ökar, det innebär att personalens ständiga och återkommande arbete är research i arkiven vilket också ställer krav på att arkivlokalerna ska finnas i anslutning till kontorslokaler.

De befintliga lokalerna uppfyller idag inte alla de krav som ställs på arkivlokaler och man har i dagsläget behov av en bättre klimatanpassning. Man har haft problem med dräneringen i arkivet i Norrtälje Energis lokaler, vilket resulterat i vatteninträngning i arkivet. Arkivet i Norrtälje Energis lokaler är inrymd i ett skyddsrum vilket är mycket problematiskt då kravet är att ett skyddsrum skall kunna tömmas mycket snabbt vid behov.

Hyreskostnader:

Stadsarkivet Eneberg 350 000 kr/år.

Stadsarkivet Norrtälje energi 338 000 kr/år.

3.4 Övrigt kulturarv

Det finns i dagsläget ett flertal samlingar i kommunen där magasineringen har brister och skulle behöva ses över. Exempelvis Bertil Carlqvists Stiftelses Kasperssamling som förvaras provisoriskt i Norrtälje biblioteks källarlokalerna. Den provisoriska och bristfälliga förvaringen komplicerar hanteringen av materialet och gör att samlingen löper stor risk för skada. Likaså lider Nordströms museum av utrymmesbrist och en mycket undermålig bevarandemiljö som dels resulterar i att vissa föremål tar skada samt att man inte kan öppna upp alla delar för visning på det sätt som vore önskvärt.

Bristen på utrymme gör att kommunen i dagsläget inte kan bistå föreningar, stiftelser eller privata museum med korrekt förvaring av känsliga, unika eller specifikt värdefulla föremål och samlingar. I flera fall kan det innebära att föremålen förvaras i en ogynnsam miljö vilket bidrar till att föremålen allvarligt tar skada. Även om det är önskvärt att föremålen förvaltas av och finns i anknytning till respektive verksamhet skulle det vara positivt att periodvis kunna erbjuda en gynnsammare och avlastande förvaring av föremål med större kulturhistoriskt värde om de anses vara i riskzonen. Utrymmesbristen gör det även omöjligt att ta emot donationer om så skulle önskas.

Utrymmen i bibliotekets källare där delar av den offentliga konsten och Kaspersamlingen förvaras.

Magasin och kallförråd i Långgarn.

4. Ytbehov

4.1 Magasin

Plats/Behov	Yta kvm idag (Ca)	Behov kvm inom 10 år*	Ökning kvm	Kommentar
Roslagsmuseet. Förvaring & magasinssyta Långgarn	510	775	265	Idag överfyllt. Inkl. rekvisita.
Kallförråd Långgarn	65	65	0	Fullt.
Kallförråd Campus	80	100	20	Idag överfyllt.
Deponering Stadsarkivet	15	15	0	Fotografiskt material.
Tot magasinssyta Roslagsmuseet	670	955	285	
Personal-, ekonomiutrymmen m.m. Långgarn	170	Se delade ytor		Verkstad, kemi/måleri, toa, dusch, kök, inlastning m.m.
Biytor långgarn	70			Korridorer m.m.
Tot yta Roslagsmuseet	910			
Galles gränd 7. Förråd i byggnaden	10	75		Ytan delas mellan museum och konsthall.
Norrtälje konsthall	30	60		I dagsläget magasinssutrymmen i Långgarn och bibliotekskällaren.
Bertil Carlqvists Stiftelse. Kaspersamlingen	6	20		Överfyllt. Bibliotekskällaren.
Nordströms	0	30		Inget eget magasin. Känsliga föremål i behov. Vind stängd för visning.
Pythagoras	0	10		
Övriga (museer, hembygdsgårdar m.fl.)	0	100		
Tot magasinss- och arkivutrymmen	716	1250		
Stadsarkivet. Arkivutrymmen	800	1100		Exkl. Forskar & personalutrymmen.

* Siffrorna ger en grov uppskattning och baseras på att ingen gallring skett. De ytor som finns idag är för trånga och överfyllda och en del av den föreslagna ytökningen kommer att ske direkt då befintliga samlingar måste ges mer utrymme. Beräkningen är baserad på en blygsam tillökning av föremål till samlingarna. Excel-fil för detaljer.

4.2 Övriga ytor

Grov uppskattning. Se Excel-fil för detaljer.

Ändamål/Behov	Yta	Kommentar
Verkstad	50	
Måleri/kemikalier	20	
Föremålsvård	40	Konservering m.m.
Fotoateljé	30	För registrering, digitalisering.
Kontor/Registrering	30	För två personer.
Arbetsplats forskare	20	Två mindre arbetsplatser med skärmar.
Grupp/Föreläsning/möten mm	80	Möten. Föreläsningar. Grupparbeten med skolklasser m.m.
Städrum/skrubb	15	
Soprum	10	
WC, RWS, Dusch, tvätt, Omklädning	25	
Kök	20	
Intag	80	Plats för lastbil/slöp att stå instängd under tak. Skydd vid av/pålastning.
Mottagning	70	Karantän/sluss. I väntan på frysning innan de går vidare in till registrering och magasinet.
Frys	15	Allt som ska in måste passera denna. Skadedjursbekämpning.
Tot yta	505	

4.3 Totalt ytbehov

Behov	Kvm
Magasin	1250
Övriga ytor	505
Tot kvm	1755
Stadsarkivet	1100
Tot kvm	2855

Ovan beräkningar ger i grova drag en bild av uppskattat behov inom ramen av en tioårsperiod. Detta kan komma att skilja sig kraftigt beroende på hur och i vilken form man väljer att gå vidare.

Samtliga museer med erfarenhet av magasinshyrt ger en samstämmig rekommendation om att räkna högt på magasinshyrt. Underskattandet av framtida magasinshyrt är en miss flertalet uppger sig ha gjort vid planeringen. Behovet av korrekt magasinshyrt är konstant stort och skulle ytor stå tomma inledningsvis kan dessa tillfälligt hyras ut till andra institutioner med behov alternativt till annan kommunal verksamhet. Kostnaden för extra kvadratmeter vid nybyggnation är låg i jämförelse med kostnaden för senare tillbyggnad.

5. Behovet och byggnaden

Som det tydligt framgår, så finns det idag ett stort samlat behov av verksamhetsanpassade lokaler för korrekt och långsiktig magasinering och hantering av arkiv, museisamlingar och konstbestånd i kommunen. Likväl saknas avlastande ytor för de olika delarna i den dagliga museala verksamheten. Om intentionen är att framtida och befintliga samlingar så som Roslagsmuseets samling inte skall riskera att ta skada samt att en väl fungerande museal verksamhet skall kunna bedrivas i kommunen på ett så arbets- och kostnadseffektivt sätt som möjligt, bör rådande situationen åtgärdas.

5.1 Ett museimagasin ställer krav

Eftersom den största delen av museets samlingar vid ett givet tillfälle förvaras i magasin är magasinering en av museets viktigaste delar i förvaltningen av samlingarna. Det ställs därför många specifika krav på en byggnad som skall fungera som ett museimagasin. Förutom byggnadens konstruktion är även dess rumsliga utformning, lösa inredning och geografisk placering viktiga komponenter för en välfungerande verksamhet med god bevarande- och arbetsmiljö. Lika viktigt är att museet har en välfungerande organisation, bemanning samt tillräcklig kunskap om samlingsförvaltning så att man kan ställa funktionskrav och se till att de uppfylls och vidmakthålls.

5.2 Det tillgängliga magasinet

För att tillgängliggöra samlingarna som till största delen ligger gömda för allmänheten i magasin, så öppnar idag allt fler museum upp och erbjuder visningar av sina samlingar. Detta kan ske på olika sätt, allt från förbokade gruppvisningar till att magasinet integreras direkt i museibygnaden så som i Sörmlands Museums helt nya museihus. Att i någon form kunna tillgängliggöra och erbjuda visningar av sina samlingar vore önskvärt. Med utrymmen för forskning och föreläsning kan man hitta samarbeten med skolor, utbildningar och forskare och på så sätt också bidra till stadens och kommunens attraktionskraft, samtidigt som man tydligare efterlever det grundläggande syftet med museiverksamheten.

”Ett museum är en permanent institution utan vinstintresse som tjänar samhället och dess utveckling, som är öppen för allmänheten, som förvärvar, bevarar, undersöker, förmedlar och ställer ut – i studiesyfte, för utbildning och förnöjelse materiella och immateriella vittnesbörd om människan och hennes omvärld.”

Definition av ett museum, International Council of Museums

5.3 Den rätta byggnaden

”Byggnaden som används som magasin eller utställningslokal ska skydda samlingen mot väder och vind och andra hot och risker utifrån. Dessutom ska samlingarna vara väl tillgängliga.

Byggnaden ska inte vara placerad i område med översvämningsrisker eller risker för explosioner eller liknande. Likaså bör man undvika områden där det förekommer skadliga vibrationer och luftföroreningar. Ytterligare risk kan utgöras av närbelägna verksamheter som kan utgöra en ökad risk för brand eller skadedjursangrepp.

Ett bra hus för museimagasinering reagerar långsamt på klimatförändringar och är byggt av brandsäkra material. Huset ska skydda samlingarna genom värmeisolering, vindskydd, fukt- och vattenskydd, samt skydda mot skadedjur och obehörigt tillträde. Viktigt är förstås också att tänka på logistik och arbetsmiljö så att till exempel transporter av föremål underlättas.

På senare år har fokus på energieffektivisering aktualiserat metoder för passiv klimatkontroll av magasin. Genom att utforma byggnaden så att inneklimatet kan hållas stabilt utan hjälp av mekaniska installationer såsom luftkonditioneringssystem, kan man uppnå en långsiktigt ekonomiskt och miljömässigt hållbar samlingsförvaltning”

Riksantikvarieämbetets riktlinjer

5.4 En korrekt bevarandemiljö

- Korrekt och kontrollerat klimat. För att uppnå en bra bevarandemiljö behöver man kontrollera:
  1. Temperatur (stabil och låg)
  2. Relativ luftfuktighet (stabil och passande för materialet)
  3. Luftföroreningar och damm (luftfilter och tät konstruktion)
  4. Ljus och UV-strålning (korrekt belysning i magasinen)
- Viss klimatzons- och föremålsindelning (olika material kräver olika bevarandemiljö och kan påverka varandra).
- Skadedjurskontroll.
- Korrekt brandskydd (torrör, zonindelning).

5.5 Konstruktionen

- En trög konstruktion. Helst i stenmaterial. Naturligt långsam temperaturväxling och brandskydd.
- Stomsystem som medger friare plandisposition.
- Bjälklag med tillräcklig bärförmåga.
- Tak, väggar och bjälklag ska ge:
  1. Klimatskydd (värmeisolering, vindskydd, fukt och vattenskydd)
  2. Mekaniskt skydd
  3. Ljudskydd
  4. Fäste för inredningar
- Energieffektiv.
- Inga avlopps eller vattenrör i taken (Sprinkler och el accepteras).
- Korrekta dörrar:
  1. Branddörrar
  2. Inbrottsskyddade
  3. Medge enkel passage och användning
  4. Värmeisolerande
  5. Väl lufttäta

5.6 Utformning

- Välplanerad rumsfördelning för ett korrekt och välfungerande flöde.
- Välplanerade och tillräckliga arbetsytor (foto, verkstad, föremålshantering/vård, dokumentation forskning) samt personalutrymmen.
- Tilltagna ytor som möjliggör för egen expansion och eventuellt möjlighet till uthyrning.
- Välplanerade och tillräckliga magasinsytor där samlingarna är lättillgängliga och föremåls- samt lokalvård lätt kan genomföras.
- Välplanerade och tillräckliga utrymmen för förvaring av förbrukningsmaterial, utställningsmaterial, arkiv samt övrigt som förknippas med verksamheten.
- Tillgänglighetsanpassning och god arbetsmiljö.
- Lokalen är disponerad så att undervisning och visningsverksamhet eventuellt kan ske i lokalen.
- Flera och genomtänkta ingångar/portar för logistik.
- En utformning som möjliggör för samverkan mellan flera institutioner i kommunen.

5.7 Interiöra material och förvaringssystem

- Material och färger får inte avge emissioner eller damm.
- Golv ska vara slitstarka och lättstädade.
- Korrekta förvaringssystem som är anpassade efter de olika föremålskategorierna och dess behov. De ska underlätta hanteringen av föremålen samt minska risken för mekanisk skada. Detta kan t.ex. vara hyllställ, skåp, slutna fack, rörliga tätpackningssystem eller rörliga skärmar för stående eller hängande förvaring av t.ex. konst.
- Avstånden i gångarna måste vara tillräckligt för att kunna flytta större föremål med t.ex. pallyft.

5.8 Placeringen

- Ej direkt intill industri eller annan verksamhet som släpper ut skadliga föroreningar.
- Ej nära banvall eller annan verksamhet som orsakar vibrationer.
- Ej nära verksamhet som medför förhöjd brandrisk.
- Ej i svacka eller annat läge där risk för vattenansamling finns.
- Logistiskt lättillgängligt. Publik samt verksamhet. Bussförbindelse.
- Nära brandstation.
- I nära anslutning till museiverksamheten.
- Tomten skall tillåta framtida expansion.

”En bra bevarandemiljö för museiföremål är en av hörnstenarna i inom god samlingsförvaltning.”

Ur Riksantikvarieämbetets kulturvårdsforum

6. Samverkan och dess fördelar

Förutom de uppenbart praktiska fördelarna är också de ekonomiska fördelarna stora vid samverkan mellan olika kulturinstitutioner. En magasinsbyggnad är en specialanpassad byggnad med speciella behov och funktioner vilket också innebär högre kostnader. I många fall kan det innebära att mindre museer tvingas göra avkall på nödvändiga investeringar då inte ekonomi finns. Detta kan röra sig om frys för bekämpning av skadedjur, klimatanpassade rum för t.ex. fotografiskt material eller något så basalt som korrekt klimatskydd. I en samverkan kan man gå ihop och dela investeringskostnader och/eller driftskostnader för specialanpassade utrymmen, inventarier, arbetsredskap mm. Som det ser ut idag så finns ett stort behov av ordentliga utrymmen för korrekt magasinering, föremålsvård samt verkstadsutrymmen. På några platser så som i Långarn finns dessa utrymmen men otillräckliga sådana och med stora brister samtidigt som andra kulturinstitutioner helt saknar detta. Vid en fungerande samverkan skulle man istället kunna dela på välutrustade och moderna utrymmen. Detta kan ge även dem utan ekonomisk förutsättning möjlighet till korrekt magasinering och hjälp att bevara sina samlingar, något som bidrar till att bevara kommunens samlade kulturarv. Samtidigt som samverkan ger nya möjligheter för mindre museer, stiftelser och föreningar så minskar också riskerna med att kostsamma kvadratmeter och dyr utrustning står oanvända.

Ytterligare en stor fördel vid samverkan är möjligheten till att enklare bedriva forskningssamarbeten med en delad bred kompetens och expertis. I en förlängning kan man även se möjligheterna till gemensam marknadsföring och visningsverksamhet. Allt som tillsammans bidrar till gemensamt ökad tillgänglighet, ekonomisk hushållning och kvalitetsutveckling.

Det har idag blivit allt vanligare att museer inser dessa fördelar och går samman och delar på magasinsanläggningar. Flera stora museer ser även fördelarna med samarbete i verksamheten och nyligen införlivades exempelvis flera av våra största museer till SHMM (Statens historiska museer) med syftet att skapa en effektiv och ändamålsenlig myndighetsstruktur.

6.1 Några av de möjliga fördelarna med samverkan

- Delade kostsamma magasinsutrymmen (t.ex. för fotografiskt material).
- Gemensamma arbetsytor (verkstad, foto, föremålsvård, förråd).
- Gemensamma arbetsredskap (kamera, datorer, programvaror, frysar, verktyg mm).
- Delade personalytor (kök, toa, dusch).
- Möjlighet till delade personalresurser.
- Optimerar användandet av ytor och resurser. Risken att dyra kvm och specialutrustning står oanvända minskar.

- Delade driftskostnader.
- Delat referensbibliotek.
- Underlättar för samarbete. Delad expertis/kompetens.
- Möjlighet till flexibilitet i ytanvändning inom lokalen.
- God ekonomisk hushållning.

7. En långsiktig och ekonomisk lösning för stadsarkivet

Stadsarkivets situation är idag problematisk med akut utrymmesbrist samt utspridda lokaler, där flera av dem inte uppfyller kraven för arkivverksamhet. Det önskvärda vore att flytta samtliga arkiv till en för verksamheten anpassad lokal med en trygg fastighetsägare där en korrekt och långsiktig arkivering kan garanteras.

Att ha museimagasin och stadsarkiv i direkt anslutning till varandra vore en möjlig lösning med flera fördelar. Baskraven på museimagasin och arkivlokaler är i mångt och mycket desamma. Vid en gemensam nybyggnation skulle man få ner byggkostnaderna genom samprojektering, volym och delade investeringskostnader.

Det finns även andra ekonomiska och praktiska fördelar med att låta dessa två verksamheter integreras i en och samma byggnadskropp. Med denna lösning kan man dela på ekonomi-, teknik-, logistik- och personalutrymmen samt publika ytor, så som utrymmen för studie och forskning med all dess utrustning, något som skulle innebära stora ekonomiska besparingar. Man kan också argumentera för att de två verksamheterna har uppenbara kopplingar till varandra och en fysisk sammankoppling skulle kunna innebära praktiska fördelar ur arkiv och forskningssynpunkt.

7.1 Fördelar vid en samlokalisering av stadsarkiv och magasin

- Lägre bygg-, investerings- och driftskostnader (god ekonomisk hushållning).
- Delade ytor (publika-, personal-, ekonomi-, teknik-, och logistikytor).
- Delad teknisk utrustning.
- Stärker varandras verksamhet genom delat arkiv-/forskarmaterial.
- Personella samarbetsmöjligheter.
- Uppenbar koppling mellan verksamheterna.
- Ger identitet och stärker närområdet.
- Trygg och långsiktig lösning.

8. Att bygga om eller bygga nytt

I Sverige är det vanligaste att man anpassar redan befintliga byggnader till magasinstandard, ofta äldre kulturbyggnader i stenmaterial. Det finns flera fördelar med det. Kulturbyggnader kan ges nytt liv och fortleva med en ny funktion som dessutom känns passande i sammanhanget. Stenkonstruktioner är tröga vilket innebär en eftersträvansvärd naturlig och långsam temperaturväxling, men även ett brandskydd. Vid nybyggnation är dock stenkonstruktioner ett dyrare alternativ. Många gånger innebär också omställningen till just museimagasin ett varsammare ingrepp. Om byggnadens grundutformning dessutom passar ändamålet så kan det innebära kostnadsfördelar i jämförelse med en nybyggnation.

I länder som Danmark, Tyskland och Österrike finns en större erfarenhet av att bygga helt nya och toppmoderna museimagasin. Ofta har man försökt att efterlikna de massiva byggnadernas fördelar men med moderna material och tekniker. Ofta med mycket gott resultat. Dessa byggnader är ofta passiva byggnader med mycket låga driftskostnader.

9. Fastigheter och tomter i Norrtälje

Tillsammans med fastighetsavdelningen och Campus Roslagen AB har kultur- och fritidskontoret gjort en första snabb översyn av befintliga fastigheter utan att hitta någon som direkt uppfyller önskvärda kriterier för en anpassning till museimagasin (storlek, konstruktion och läge). Då har dock endast fastigheter ägda av kommunala bolag varit undersökta. Möjligen finns andra aktuella byggnader vilket måste undersökas närmare i en förlängning. Dock har Campus Roslagen AB flaggat för att en aktuell tomt kan finnas tillgänglig på Campusområdet. Någon undersökning om tomtens lämplighet har dock inte gjorts.

10. Kostnader nybyggnation

Då det inte finns någon tradition av att bygga helt nya och renodlade museimagasin i Sverige samt att museimagasin är en så pass specialanpassad byggnad, är det svårt att få fram ett säkert riktpolis per kvm vid nybyggnation. I en jämförelse mellan olika magasininvesteringar nationellt och internationellt och efter konsultation med ett större byggbolag, med erfarenhet av liknande projekt, får vi fram **ca 20 000/kvm ex moms** för både magasin och personalytor i samma byggnad. Detta är endast produktionskostnaden för huset, exklusive projektering som brukar hamna på 10-15 procent av produktionskostnad, markarbeten och byggherrekostnader.

10.1 Bidrag för byggnation

Via Boverket finns möjlighet till ekonomiskt stöd vid nybyggnad, ombyggnad, standardhöjande reparationer, tillgänglighetsskapande åtgärder och energiåtgärder av vissa icke-statliga kulturlokaler. Stödet kan också ges till utbyte eller komplettering av inventarier. Bidraget ges till kulturlokaler som ägs och drivs av någon annan än staten. Exempelvis museer, teater- och konsertlokaler, konsthallar och liknande. Lokaler för läns museer är prioriterade. För att ett projekt ska få bidrag ska det bedömas vara angeläget och aktuellt ur ett lokalt och regionalt kulturpolitiskt perspektiv. Bidraget kan ges med högst 30 procent av den godkända kostnaden för nybyggnad. För övriga projekt kan bidrag ges med högst 50 procent av den godkända kostnaden.

För mer detaljerad information se:

<http://www.boverket.se/sv/bidrag--garantier/kulturlokaler---icke-statliga/>

11. Museum, magasin och månadshyra

Nedan kan man jämföra Långgarns situation med tre museum som varit i en liknande situation tidigare, men som nu flyttat sina samlingar till nya, moderna och ändamålsenliga magasin. Förutom de givna fördelarna med korrekt magasinering blir det även tydligt att det finns möjlighet till ekonomiska besparingar.

Roslagsmuseet

Stiftelsen Roslagsmuseet.

18 000 poster, över 30 000 föremål av blandad kulturhistorisk karaktär.

Nuläge:

Magasineringsproblematik. Äldre trånga och icke ändamålsenliga lokaler.

Fastighetsägare/hyresvärd:

Liten privat fastighetsägare (Enskild firma).

Yta:

Tot 895 kvm. Ca 750 + 65 kvm (Långgarn) + ca 80 kvm (kallager Campus).

Hyra: Ca 750 000 kr/år inkl driftskostnad. Hyra/kvm: **838 kr/kvm**

Alingsås museum

Alingsås kommuns museum.

Kulturhistoriskt lokalmuseum med ansvar för kommunens materiella och immateriella kulturarv.

Stort bild och dokumentarkiv.

Bakgrund till flytt:

Magasineringsproblematik. Samlingarna utspridda och placerade på olika platser i Alingsås

Nuläge:

Magasinsflytt klar 2015. Allt är nu magasinerat i ny och ändamålsenlig lokal.

Fastighetsägare/hyresvärd:

Extern fastighetsägare.

Yta:

1 146 kvm.

Hyra:

Ca 650 000 kr/år i lokalhyra. I årshyran ingår endast fastighet. Exkl El, värme, internet, försäkringar och larm (brand och Securitas). Hyra/kvm: **567 kr/kvm**

Sigtuna museum

Sigtuna kommuns museum.

130 000 föremålsposter (miljontals mindre föremål). Arkeologisk bas.

Bakgrund till flytt:

Magasineringsproblematik. Trångt, utspritt, otillräckliga och icke ändamålsenliga lokaler.

Nuläge:

Magasinsflytt klar 2015. Förstklassigt magasin i ombyggd och anpassad f.d. tågfabrik

Fastighetsägare/hyresvärd:

Kommunalt bolag är delägare i fastigheten.

Yta:

1 200 kvm (personalutrymmen, kontor, ateljéer, 7 magasin, mm.)

Hyra:

500 000 kr/år i lokalhyra inkl. el. Hyra/kvm **416 kr/kvm**

Övrigt:

Anpassningskostnad för lokal ca 4 miljoner kr. Exkl. lös inredning och utrustning. Hela projektet tog 3 år inkl. ompackning, sanering, transport

Upplandsmuseet

Länsmuseum för Uppsala län.

Ca 800 000 föremål/objekt. (Kulturhistoriskt ca 100 000, arkeologiska ca 700 000). Samt 2,5 miljoner bildbärare.

Bakgrund till flytt:

Magasineringsproblematik. Blev plötsligt och oväntat uppsagda från ett av sina större magasin.

Trångt, utspritt, otillräckliga lokaler.

Nuläge:

Magasinsflytt klar 2001. Förstklassigt magasin i anpassad f.d. äldre fabriksbyggnad.

Fastighetsägare/hyresvärd:

Morgongåva företagspark AB.

Yta:

3 775 kvm (personalutrymmen, kontor, ateljéer, magasin, mm.) 11 separata magasinutrymmen.

Hyra:

Ca 2,5 mkr/år inkl. el. Kontrakt på 30 år. Hyra/kvm: **675 kr/kvm**

Övrigt:

Morgongåva företagspark AB tog hela anpassningskostnaden exkl. lös inredning och utrustning.

Upplandsmuseets magasin i Morgongåva.

Upplandsmuseets magasin i Morgongåva.

Sigtuna Museums samt Armémuseums magasin.

Alingsås nya museimagasin under färdigställandet.

12. Alternativ och lösningsförslag

Med utgångspunkt i den rådande situation och som mål att åtgärda de brister och problem som finns, presenteras här alternativa scenarion och tillvägagångssätt med dess för- och nackdelar.

12.1 Alternativ 1. Fortsätta hyra Långgarn

Kostnader.

I dagsläget 624 000 kr/år. 832 kr/kvm/år. Inkl kallföråd på Campus. Exkl driftskostnader.

Fördelar

Kräver en mindre direkt investeringskostnad. En förestående korrekt genomgång av samlingarna får en flexiblare deadline. Mindre eller inga flyttkostnader (förutsatt att åtgärdande av fel och brister av/i lokalen kan ske utan att föremålen behöver magasineras externt under arbetet.)

Nackdelar

Lokalen är inte ändamålsenlig och samtliga problem och brister kvarstår. Kostnaden är hög i förhållande till produkten vilket inte är god ekonomisk hushållning. Onödigt höga driftskostnader. Fastigheten ägs av en mindre privat fastighetsägare (Enskild firma, ANFA) vilket medför ett stort risktagande för en verksamhet som kräver särskild långsiktighet och trygghet. Rådande hyresform innebär onödig osäkerhet inför framtiden. Hyresvärden kan välja att säga upp kontraktet eller höja hyran efter kontraktets slutdatum, något som vore förödande. Under rådande förutsättningar så är det svårt att motivera för de stora ekonomiska investeringar som behöver göras i fastigheten för att åtgärda alla brister i lokalen. Då lokalen inte är byggd för ändamålet och är ganska låst i sin konstruktion blir anpassningar troligen onödigt dyra.

Vid ett åtgärdsarbete med lokalen finns risken att delar av samlingarna tillfälligt måste flyttas och magasineras externt vilket skulle innebära stora kostnader.

Troligen begränsade expansionsmöjligheter. Minimerar/omöjliggör för en magasinerings- och verksamhetssamverkan mellan kommunens kulturinstitutioner. Problematiken med utrymme och korrekta magasineringsmöjligheter kvarstår således för alla.

Övrigt

Förutsätter en ordentlig förhandling med fastighetsägaren för att få till fördelaktigare hyresvillkor (hyrestid, hyra, uppsägning, hyreshöjningar, underhållskrav, expansionsmöjligheter, mm.)

12.2 Alternativ 2. Förvärv av fastigheten i Långgarn

Kostnader

Vid en försäljning har summan 8 mnkr nämnts.

Fördelar

Alla uppenbara fördelar med eget ägande, däribland långsiktig trygghet samt att investeringar i fastigheten är rimligare och sker åt sig själv. Ekonomiskt långsiktigt fördelaktigt i jämförelse med hyresalternativet. Möjligheten att expandera och ändra enligt egen vilja/behov, mm. En förestående korrekt genomgång av samlingarna får en flexiblare deadline. Mindre eller inga flyttkostnader (förutsatt att åtgärdande av fel och brister av/i lokalen kan ske utan att föremålen behöver magasineras externt under arbetet.)

Nackdelar

Lokalerna är i grunden för trånga och inte anpassade för verksamheten med alla nackdelar och höga kostnader för anpassning som det innebär. Det är oftast dyrare/svårare att anpassa än att bygga nytt om samma tillfredställande resultat ska uppnås. Mycket begränsade expansionsmöjligheter. Minimerar/omöjliggör för en magasinering och verksamhetssamverkan mellan kommunens kulturinstitutioner. Problematiken med utrymme och korrekta magasineringsmöjligheter kvarstår således för alla.

12.3 Alternativ 3. Anpassning av annan byggnad

Kostnader

?

Fördelar

Om ”rätt” fastighet finns tillgänglig finns stora möjligheter att få en ändamålsenlig lokal. Ekonomiskt fördelaktigt om byggnaden ägs av kommunalt bolag vilket också ger en mycket långsiktig och trygg hyreslösning. Om det går att hitta en byggnad med rätt grundutförande kan en ombyggnad och anpassning ske relativt snabbt och kostnadseffektivt. Vid anpassning av stenbyggnad finns samtliga fördelar med konstruktionens tröghet. Eventuellt kan bygget ske i etapper och flytten kan planeras och ske parallellt med det. Ytterligare en möjlig fördel är om byggnadens placering tillåter en framtida expansion med nyttjanderätt av marken runt fastigheten.

Avhängt på aktuell byggnad skulle magasinerings- samt verksamhetssamverkan kunna ske. Det vore fördelaktigt om en kulturhistoriskt intressant byggnad skulle bli aktuell då denna då ges en ny funktion med tydliga kopplingar. Skulle byggnaden finnas på Campusområdet finns även ett identitetshöjande värde i att få in denna verksamhet i det område som skall profilera sig som ett universitets- och högskoleområde.

Nackdelar

Det kan vara svårt att hitta en byggnad som har rätt dimensioner, utförande samt med geografisk placering.

12.4 Alternativ 4. Nybyggnation

Kostnader

Kostnad för tomt. Byggekostnad ca 20 000 kr/kvm exkl. projektering som brukar hamna på 10-15 procent av produktionskostnad, markarbeten och byggherrekostnader.

Fördelar

Ger möjligheten till den optimala byggnaden ur ett magasinerings- och verksamhetsperspektiv med alla de fördelar detta innebär. Byggnaden kan utföras på ett sätt som tillåter fler funktioner och möjliggör för en magasinerings och verksamhetssamverkan mellan kommunens kulturinstitutioner. Rätt utförd får man en byggnad med lång livslängd och med låga driftskostnader. Långsiktigt ekonomiskt fördelaktigt.

Ger en viss möjlighet till att välja en fördelaktig geografisk och logistisk placering. Möjligt att samprojektera med stadsarkivet för att lösa deras akuta behov genom att bygga tillräckliga och långsiktigt hållbara arkivlokaler. *Se: "Samverkan och dess fördelar" samt "En långsiktig och ekonomisk lösning för stadsarkivet"*.

Placeras byggnaden på Campusområdet finns även en tydlig koppling och ett stort värde i att få in denna verksamhet i det område som skall profilera sig som en mötesplats för utbildning och lärande. Möjligen kan detta även locka högskolor som har områdesrelaterade utbildningar att lägga delar av verksamheten här.

Nackdelar

Stor direkt investeringskostnad. Finns passande tomt?

13. Rekommendation

I förhållande till produkten är hyran mycket hög i Långgarn och magasinsbyggnaden kräver en stor investering för att nå tillfredställande standard vad gäller bl.a bevarandemiljö, arbetsutrymmen, säker el och vatteninstallation m.m. Även om denna investering skulle göras så är byggnadens konstruktion och storlek mycket begränsande och tillåter få utvecklingsmöjligheter vad gäller verksamheten. Rekommendationen är således att flytta Roslagsmuseets samlingar från Långgarn till en ny magasinsbyggnad med de korrekta förutsättningarna för magasinering och arbete med samlingarna. Antingen till en äldre byggnad som anpassats eller till en helt ny magasinsbyggnad uppförd för ändamålet. Byggnadens utformning bör tillåta ett samarbete mellan kommunens kulturinstitutioner samt erbjuda en större tillgänglighet för allmänhet och skola än vad som är möjligt idag. Av tidigare nämnda anledningar bör man även se över möjligheten att samlokalisera stadsarkivet med magasinet.

Förutsatt att en byggnad med någorlunda rätt grundförutsättningar (konstruktion, material, storlek och placering) finns tillgänglig så är en anpassning av befintlig byggnad att rekommendera. Detta främst av ekonomiska skäl, men även ur ett återanvändningsperspektiv där byggnaden kan ges ett nytt långsiktigt användningsområde. Om byggnaden har ett kulturhistoriskt värde vilket är att föredra, så bidrar den även med att addera ett värde i sammanhanget och får samtidigt en för byggnaden passande funktion. I dagsläget har dock inte en tillgänglig byggnad med rätt förutsättningar kunnat identifieras. Sannolikt är att en sådan byggnad inte finns tillgänglig och att anpassningskostnaderna och eventuella tillbyggnader skulle innebära att de ekonomiska fördelarna försvinner i förhållande till en nybyggnation.

En nybyggnation är då att föredra och det erbjuder den stora fördelen och möjligheten att få en byggnad som är helt optimerad för nuvarande och framtida verksamheten. Man ges även en större möjlighet att välja geografisk placering.

15. Ett viktigt förarbete

Oavsett om man beslutar att gå vidare med något av föreslagna alternativ rekommenderas att Stiftelsen Roslagsmuseet samt kommunen skyndsamt ser över befintliga samlingspolicys där de finns, alternativt skapar mycket tydliga sådana där det saknas. Utifrån dessa bör man sedan omgående göra en genomgång av de befintliga samlingarna. De föremål som inte stämmer överens med samlingens policy bör då gallras ut till förmån för de kvarvarande föremålen och eventuella framtida tillskott.

I samband med detta vore det effektivt och fördelaktigt att samtidigt genomföra en korrekt dokumentation (katalogisering, fotografering, digitalisering) av de kvarvarande föremålen och samtidigt skapa sig en behovsbild av eventuell föremålsvård och konservering. Genom detta skapas en mer exakt bild av ytbehov, minimerar onödig hantering och flytt samt frigör yta och möjliggör för en växande och välskött kvalitativ framtida samling. Detta är ett tidskrävande arbete men kommer i slutändan att innebära både ekonomiska besparingar, en tidsvinst och en välmående samling.

16. Att flytta ett museimagasin

Att flytta ett museimagasin är ett tids- och personalkrävande arbete som kräver en mycket noggrann planering och god framförhållning. För att undvika missöden, kostsamma felplaneringar och tidsödande misstag är det viktigt att alla inblandade parter har förståelse för det föreliggande arbetet vid en flytt. En väl fungerande organisation med tydlig ansvarsfördelning och projektplanering är oerhört viktigt. Viktigt är även att kostnader för flytt ges utrymme i budgeten.

17. Samlingar kräver konstant arbete

Arbetet med samlingarna stannar dock inte vid ett bra magasin! Magasinet är bara den plats där föremålen förvaras medan det konstanta arbetet med samlingarna fortlöper.

Samlingsförvaltning

”Samlingsförvaltning är ett begrepp som används för att beskriva en helhetssyn på arbetet med samlingar, där alla inblandade yrkeskategorier arbetar mot samma mål. Syftet är att göra förvaltningen av samlingarna mer ändamålsenlig, effektiv och hållbar. Arbetet omfattar allt från insamling, gallring och vård till dokumentation och informationshantering. I samlingsförvaltningen ingår också att se till att samlingen tillgängliggörs för nutida och framtida generationer. Alla aktiviteter som är relaterade till samlingen är beroende av att man vet vad man har, att objekten är väl dokumenterade, att objekten är i tillräckligt gott skick och att man kan hitta och använda det man söker. Samlingsförvaltning bygger på att man har tydliga riktlinjer, rutiner och rollfördelningar som är kopplade till organisationens mål. Regelbunden uppföljning av dessa ingår som en del av organisationens planering.”

Riksantikvarieämbetets riktlinjer